

Dagens föreläsning

1. Evolutionära rättfärdiganden av moralen

- Kort historisk översikt
- Idag

2. Rätt sorts rättfärdigande?

3. Rätt sorts normativitet (på rätt ställe)?

Evolutionär etik

Tre vågor:

1. Herbert Spencer på 1800-talet
2. E.O. Wilson på 1970-talet
3. Idag: Richards, Campbell, Dennett, Casebeer, Kitcher, James m.fl.

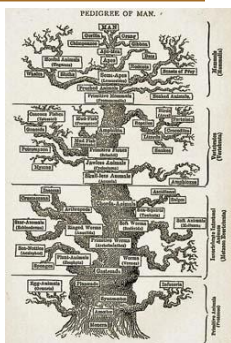
Herbert Spencer (1820-1903)

- Filosof, biolog, sociolog, politisk tänkare, m.m.
- Spencer argumenterade från premisser om evolutionära processers natur till slutsatser om mänsklig moral
- Förknippas med "socialdarwinism" – tanken att genom att hjälpa samhällets svaga och missanpassade så skapar vi större lidande i framtida generationer

Progression / framsteg

- Som Michael Ruse påpekar så tycks detta bygga på en *progressiv* syn på biologisk evolution
- från det "lägre" till det "högre stående"

Edward O. Wilson ...

- ... är mer intresserad av att dra normativa slutsatser om biologisk mångfald och att vi är förpliktigade att bevara denna
- Även här finns det en tanke om att evolutionen är en "uppåtgående process" som tagit oss från det "simpel" mot det "komplexa"
- Ruse är starkt kritisk mot att se evolutionära processer som progressiva; både vetenskapligt och filosofisk

Två andra generella problem

- Paleontologen och författaren Stephen Jay Gould har också argumenterat mot denna progressivism
- Han ber oss att föreställa oss att vi "spolar tillbaka bandet" 530 miljoner år och frågar oss vad är sannolikheten att *Homo sapiens* skulle utvecklas igen. Svar: försvinnande liten.
- Modern evolutionsbiologi ger inte stöd för några föreställningar om framsteg i själva naturen

- Men satte inte G.E. Moore spiken i kistan för alla former av evolutionär etik när han exponerade "det naturalistiska misstaget"?
- Och visade inte redan David Hume att man aldrig kan härleda ett "bör" från ett "är"?
- Om så, är det kanske inte ens nödvändigt att säga någonting mer om saken?

Not so fast!

1. Det inte uppenbart att alla evolutionära rättfärdiganden av moralen är former av etisk *naturalism*
2. Det inte uppenbart att det naturalistiska misstaget eller Humes observation vederlägger alla former av (evolutionär) etisk naturalism

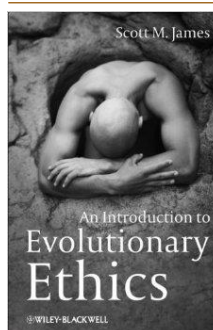

- Joyce slutsats från dessa diskussioner är att det inte kommer att finnas något enkelt, generellt knock-down argument som visar att evolutionära rättfärdiganden av moralen är omöjliga
- Vi måste undersöka varje enskilt förslag för sig och bedöma dem på sina egna meriter
- Detta gör Joyce sedan med avseende på Richards, Campbell, Dennett och Casebeer

Evolutionär etik idag

- Evolutionär etik är i allra högsta grad levande ...
- ... och har de senaste åren fått nytt liv i takt med vetenskapliga landvinningar i biologin, psykologin, neurovetenskapen och många andra discipliner
- Den tar sig flera väldigt olika former: (bland annat representerade av Campbell, Casebeer, Kitcher, James m.fl.)

- Av de artiklar som ingår i denna kurs är det endast Campbell som inte är skriven på 2000-talet
- Scott M. James har skrivit en introduktion till evolutionär etik som utkom 2011

Evolutionära rättfärdiganden

- I kapitel 5 diskuterar Joyce olika försök att rättfärdiga moralen ("vindicate" morality)
- Vissa av dessa är former av moralisk naturalism medans andra inte är det
- Vad innebär "rättfärdigande" i detta sammanhang? Vad skall vi kräva av ett sådant rättfärdigande?

Analogi med religiösa föreställningar

- Anta att det är praktiskt gynnsamt (t.ex. genom att förbättra levnadsvillkoren för alla medlemmar i gruppen) att ha religiösa trosföreställningar, (t.ex. "att gud existerar")
- Då skulle den trosföreställningen vara *instrumentellt* rättfärdigad men inte *epistemiskt* rättfärdigad
- Epistemiskt rättfärdigande kräver känslighet inför evidens

Instrumentellt rättfärdigande är förenligt med att moralen är en "nyttig fiktion"

- Joyces kritik av Campbells och Dennetts respektive försök att rättfärdiga moralen är att de (på sin höjd) bara har lyckats ge moralen ett *instrumentellt* rättfärdigande – de har (på sin höjd) visat att moralen är praktiskt användbar (på ett eller annat vis)
- Att moralen är instrumentellt rättfärdigad är helt förenligt både med att den är (epistemiskt) *icke-rättfärdigad* och att moraliska föreställningar är *systematiskt falska*

Instrumentellt *contra* epistemiskt rättfärdigande

- Joyce skiljer mellan instrumentella och epistemiska rättfärdiganden av moralen ...
- ... där det förra innebär att ge skäl för att moralen är användbar, nyttig, bidrar till vissa mål el. likn.
- ... medan det senare innebär att ge skäl för moraliska trosföreställningar (att de är sanna)

Epistemiskt rättfärdigande:

- En trosföreställning är epistemiskt rättfärdigad om den formades av en process som ...
- 1. ... uppvisar känslighet inför den tillgängliga evidensen, eller
- 2. ... tillförlitligt ger upphov till sanna trosföreställningar, eller
- **Mer generellt:** Tillfredställer relevanta/lämpliga epistemiska standarder

Dennetts "conversation-stoppers"

- Enligt Daniel Dennett fungerar moraliska omdömen (värden och principer) som "conversation-stoppers"
- Deras roll är att de skall kunna återopas i våra personliga och interpersonella deliberationer för att sätta stopp för ett oändligt sökande efter ytterligare överväganden
- För att kunna spela denna roll är det centralt att vi *inte* ser dem som just "conversation-stoppers"

Dennett – en fikcionalist i garderoben?

- Om Dennett har rätt så har han alltså lyckats visa att praxisen att fälla moraliska omdömen fyller en viktig praktisk roll . . .
... och för att kunna fylla denna praktiska roll så krävs det att vi betraktar dem som någonting mer än enbart rent praktiska
- Men detta är förenligt med en "moralisk fikcionalism" enligt vilken moraliska omdömen (i) *inte är sanna*, (ii) *fyller en praktisk funktion* och (iii) *fyller denna funktion endast om vi behandlar dem som just sanna i våra vardagliga liv*

Kan Darwin återuppliva Aristoteles?

- William D. Casebeer har argumenterat för att modern biologi kan väcka liv i Aristoteles dygdetik

Aristoteles funktionsargument

- Precis som syftet med en sax är att den skall klippa, och syftet med en bilmekaniker är att laga bilar, så har *människan* som sådan också ett syfte – en funktion
- Om syftet med en *sax* är att den skall klippa, så är en *bra sax* en sax som är skarp, stabil, rak, tålig... (saxens "dygder")
- Om syftet med en *mekaniker* är att laga bilar, så är en *bra mekaniker* en som är effektiv, noggrann... (mekanikerns dygder)

- På motsvarande sätt säger funktionsargumentet att om *människans syfte* är X så är en *bra människa* en som är uppfyller detta syfte väl / effektivt – i enlighet med "dygden"
- Enligt Aristoteles är människan framförallt en *förnuftig* och *social* varelse
- Därför är det bra för oss att ha *de dygder som utmärker ett rationellt och socialt liv*

- Precis som det finns *naturliga fakta om hur saker och ting är* (som fysikens, kemins och biologins lagar) ...
- ... så antas det också finnas *naturliga fakta om hur saker bör vara*
- Detta är en form av moralisk naturalism

Aristoteles teleologiska världsbild

- Joyce påpekar att den främsta bristen i Aristoteles argument alltid har varit att det bygger på en *teleologisk världsbild*
- Aristoteles världsbild involverar föreställningen att det finns syften och målsättningar inbyggda i själva naturen
- Allting i universum har ett syfte och strävar mot ett visst mål, sin "naturliga plats" - så även människan

-
- Efter Galileo, Newton och Darwin så kan vi förklara naturfenomen utan hänvisning till några *syften* eller *målsättningar* inneboende i naturen
 - Få accepterar idag en teleologisk världsbild
 - Joyce påpekar att det är närmast ironiskt att det är till Darwin som vissa tänkare (däribland Casebeer) appellerar för att injicera en typ av vetenskapligt respektabel teleologi igen

Kan funktionsargumentet överleva utanför den teleologiska världsbilden?

- Modern biologi tillåter att vi talar i termer av *funktioner*
- Hjärtats funktion är att pumpa blod, lungans funktion är att extrahera syre från inandningsluften, njurens att rena blodet, etc.
- Men har människan *som sådan* någon funktion?

Är normativiteten på rätt ställe?

- Hjärtat har en funktion i kroppen, en bilmekaniker har en funktion i samhället, etc.
- Men har människan (*qua* människa) någon funktion?
- Det tycks saknas en "funktionsgivande kontext" – och modern evolutionsbiologi ger oss inte detta för människan (*qua* människa)

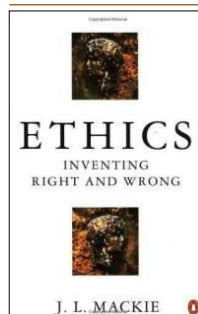

Och är det rätt sorts normativitet?

- Att tala om hjärtat som havandes en funktion medför att det blir legitimt att använda ett visst *normativt* språkbruk
- Vi kan säga att ett *bra* hjärta pumpar blod effektivt och kanske att hjärtat *bör* pumpa blod (där detta inte bara är ett rent förutsägelse-bör utan hänvisar till någon norm/normuppsättning)
- Men det är långt ifrån ett moralisk "bör"

-
- Vi kan inte säga att hjärtat har ett *skäl* att pumpa blod, att det är *obligatoriskt* för det att göra det, att ett hjärta som inte pumpar blod därmed gjort sig skyldig till en *överträdelse* och *förtjänar* bestraffning
 - **Dessutom:** varför skulle det vara *fel* att använda t.ex. en hammare till någonting annat än till dess avsedda funktion?
 - Och varför skulle det vara annorlunda med just *evolutionära* funktioner?

- Casebeer vänder sig mot John L. Mackie
- ... och hävdar att han kan visa att Mackies argument från relativitet och konstighet kan överbyggas
- Har Casebeer givit oss skäl att förkasta Mackies argument?

Relativitetsargumentet

- Relativitetsargumentet utgår från det empiriska faktumet att moraliska koder och uppfattningar varierar kraftigt mellan olika samhällen och tidsepoker (samt ofta mellan olika grupper inom ett och samma samhälle)
- Mackie poängterar att ingen etisk eller metaetisk tes följer *direkt* från detta faktum
- **Men:** han hävdar att det ger *indirekt stöd* åt hans tes att det inte finns några objektiva värden

Jämför två hypoteser

Förklaringen till att vi har så olika uppfattningar i moraliska frågor är att ...

1. ... olika kulturer och samhällen har olika god epistemisk tillgång till de objektiva moraliska fakta som föreligger
2. ... dessa uppfattningar reflekterar olika levnadssätt och livsstilar; våra moraliska uppfattningar är ett resultat av våra respektive levnadssätt och livsstilar

- Kandidater: Kants kategoriska imperativ, Sidgwick's universaliserbarhetsprincip, den utilitaristiska principen
- Det är sådana generella principer som är objektivt sanna. Partikulära omdömen är bara sanna i sekundär mening

Hypotes 3: Att vi har så olika uppfattningar *ytligt sett* beror på att någon generell moralisk princip som vi alla delar – och som är objektivt sann – får *olika utfall* i olika samhällen eftersom att folk har olika levnadsvillkor och intressen

Fokus på bästa förklaringen

- Men det är inte bara det faktum *att folk har olika uppfattningar* i moraliska frågor som tyder på att det inte finns någon objektiv sanning i dessa frågor
- Folk har olika uppfattningar i rena sakfrågor också (t.ex. inom historia, ekonomi, biologi, etc.) och från detta drar vi inte slutsatsen att det inte finns någon objektiv sanning på dessa områden
- Frågan är istället: vad den bästa *förklaringen* är till att vi har så olika uppfattningar i moraliska frågor?

Mackie: hypotes 2 är rimligare än 1

- Vi kan ge en bättre förklaring utan antagandet att det finns objektiva värden än under det motsatta antagandet

Vanlig invändning mot relativitets-argumentet:

- De stora skillnader som råder mellan olika samhällens moraliska koder är bara *ytliga*
- Bakom dessa stora men ytliga skillnader finns *generella moraliska principer* som är allmänt accepterade över samhällsgränserna

Mackies svar:

- Det är på sin höjd bara en liten del av vårt vardagliga moraliska tänkande som kan sägas ske i termer av generella principer
- Istället är det så att när vi fäller moraliska omdömen så har vi vissa *omedelbara reaktioner* på det vi karakteriserar som moraliskt rätt/fel eller bra/dåligt, etc.
- Att vi har något slags "moraliskt sinne" är därför en initialt bättre förklaring än att vi skulle ha insett någon generell moralisk princip

- Men låt oss för argumentets skull anta att folk är överens inte om någon generell moralisk princip utan om vissa partikulära moraliska värderingar. Skulle det *underminera* Mackies ståndpunkt?
- Nej. Vi kan då igen fråga: om det finns *universella* värderingar, vad är den bästa förklaringen till vi är överens om dessa värderingar?
- Det är här som en evolutionär förklaring likt Joyces kan komma in

Konstighetsargumentet

1. **Metafysisk konstighet:** Om det fanns objektiva värden så skulle de vara *konstiga*: de skulle vara entiteter, kvaliteter eller relationer av en märklig sort som helt skulle skilja sig från allting annat vi känner till i universum
2. **Epistemologisk konstighet:** Om vi kunde uppfatta objektiva värden så måste det vara med hjälp av någon speciell kunskapsförmåga, helt olik de vanliga sätten på vilka vi har kunskap om allt annat

Metafysisk konstighet (i): Objektiv preskriptivitet

- Objektiva värden skulle ha *preskriptivitet* inbyggt i sig
- De skulle vara *intrinsikalt förpliktigande* entiteter eller kvaliteter
- Om det fanns objektiva värden så skulle *verkligheten* ha *bör-het* ("ought-to-be-done-ness"), *fel-het* ("ought-not-to-be-done-ness"), etc. inbyggd i sig

Metafysisk konstighet (ii): Motiverande kraft

- Om det fanns objektiva värden så skulle de ha *förmågan att motivera till handling* inbyggt i sig; de skulle vara *intrinsikalt motiverande* entiteter eller kvaliteter
- Om något är objektivt värdefullt så skulle det eftersträvas av vem som helst som var bekant med det, inte pga. att han eller hon (eller alla personer) är så beskaffade att de önskar eller föredrar detta utan för att det har "to-be-pursuedness" inbyggt i sig

Metafysisk konstighet (iii): Superveniens

- Man brukar tänka sig att icke-moraliska fakta bestämmer eller "drar med sig" moraliska fakta
- Om en viss handling är moraliskt fel så är den det därför att vissa icke-moraliska fakta föreligger
- Men vad för någon sorts *verklig* relation betecknar egentligen detta "därför att"? Det kan inte vara fråga om någon rent logisk eller konceptuell relation

- Om moraliska fakta "supervenierar" på icke-moraliska fakta på detta vis så måste det finnas någon sorts *metafysisk relation* som "binder" moraliska fakta till icke-moraliska fakta
- Moraliska egenskaper måste då på något vis "tillhöra" icke-moraliska egenskaper. Med vad är denna tillhörighetsrelation mellan egenskaper?
- En sådan relation skulle vara metafysiskt *konstig* och svår att föreställa sig

Mackie påpekar att skeptikern/ subjektivisterna har tillgång till en bättre förklaring av fenomenet:

- Vi ersätter helt enkelt den påstådda objektiva felheten hos handlingen med någon subjektiv respons orsakad av handlingens icke-moraliska egenskaper
- Om två handlingar är identiska i sina icke-moraliska egenskaper så kommer de att orsaka *samma* subjektiva responser
- Superveniensrelationen blir då inte någonting som existerar oberoende av oss utan någonting vi "projicerar" på verkligheten

Epistemologisk konstighet

- Om det vore möjligt för oss att ha *kunskap* om objektiva värden så måste vi på något vis kunna uppfatta/förnimma både:
- *Objektiv preskriptivitet* (handlingsvägledning inbyggd i situationer och handlingar, etc.) och
- *Metafysiska superveniensrelationer* som råder mellan objektivt preskriptiva moraliska fakta och vanliga icke-moraliska fakta

- Eftersom objektiva värden (samt den relation de skulle stå i till icke-moraliska fakta) skulle vara "speciella" på dessa vis så skulle det krävas *en motsvarande speciell kunskapsförmåga* för att kunna uppfatta dem
- Våra vanliga fem sinnen tycks inte räcka till och inte heller ren logik eller någon språklig analys skulle vara tillräckligt

En invändning mot epistemologisk konstighet:

- Det är inte bara *moralisk* kunskap som förutsätter en speciell kunskapsförmåga: våra idéer om essens, substans, matematiska tal, identitet, nödvändighet/möjlighet, kausalitet, m.m. är också "speciella"
- Mackies svar: det är möjligt att *på empiristiska grunder* förklara hur vi kan ha kunskap om åtminstone några av dessa saker. Om inte så drabbas de också av konstighetsargumentet

- Alla dessa "konstigheter" tillsammans gör att det i slutändan blir mer rimligt att förkasta än att hålla fast vid common-sense föreställningen att det finns objektiva värden ...
- ... *givet* att vi kan ge en rimlig förklaring till hur denna falska föreställning uppkommit och varför den är så vida spridd och så motståndskraftig
- Mackies menar dock att vi kan ge en sådan förklaring i termer av flera olika *objektifierings-mönster* ("Patterns of objectification")

LUNDS
UNIVERSITET